

Biobrikettel az energiaszegénység ellen

Told, Igazgyöngy Alapítvány

A biobrikett program célja, hogy egy új technológiát vezessen be a Toldi mélyszegénységben élő közösség számára, mellyel helyiek, helyben található alapanyagokból olcsó és környezetbarát tüzelőanyagot állíthatnak elő. Ezzel alternatívát szeretnénk nyújtani a nehezen vagy illegális úton beszerezhető, nagyon költséges tűzifával illetve a rossz minőségű, egészségre és környezetre káros anyagok égetésével szemben.

A 2011 nyarán már kísérleti szinten elindított biobrikett programot kisüzemi szintre fejlesztettük a helyi önkormányzattal együttműködve.

A projekt további célja egy komplex fűtőhatékonysági program megalapozása volt, mely a tüzelő problémáján kívül, irányt mutat a kályhák korszerűsítése és a házak szigetelésének javítására is.

AZ IGAGZYÖNGY ALAPÍTVÁNYRÓL

Az Igazgyöngy alapítvány Magyarország 33 leghátrányosabb helyzetű kistérségének egyikében, a berettyóújfalui kistérségben működik 1999 óta. Fő tevékenysége a tehetséggondozás, személyiségfejlesztés, különös tekintettel a hátrányos helyzetű, roma gyerekekre. E mellett, alapítványi feladatként esélyegyenlőségi és szociális munkát végez.

Az esélyteremtő munkát a kezdetektől végzik, 4 évvel ezelőtt azonban rendszerbe állítva modell-fejlesztésbe kezdtek. Míg ennek egyes elemeit a kistérség 13 településén alkalmazzák, a teljes körű fejlesztésre Told települést választották ki. Itt folyamatos közösségfejlesztő munkát végeznek és számos programot indítottak. Erre példa a (kis)kert, az ösztöndíj és a villanyóra visszakötési program. 2011-ben egy "szociális webshopot" indítottak, ahol helyi asszonyok kézimunkáját értékesítik.

A TOLDI KÖZÖSSÉG

Told a mai magyar társadalom rengeteg problémáját ötvözi. Egy zsákfaluról van szó, mely az ország egyik leghátrányosabb helyzetű kistérségében van, így az iparban és a mezőgazdaságban lejátszódott folyamatok révén teljesen elszegényedett. Az elmúlt évtizedekben a tehetősebb családok elhagyták a falut jobb kilátások reményében, és helyettük szegény, többnyire roma és kisebb számban erdélyi családok telepedtek le. A 360 helyi lakos közül összesen hét embernek van munkahelye, a többiek szociális juttatásokból és idénymunkából élnek. A földrajzi elszigeteltség, a helyi gazdaság állapota és az alacsony iskolázottság szinte semmi esélyt nem kínál a helyiek foglalkoztatására. A legtöbb ház lesújtó állapotban van, a víz nincs bevezetve a házakba, a faluban nincs kiépítve szennyvízrendszer és a gázvezeték is csak néhány utcába ér el.

A munkalehetőség hiánya, az alacsony jövedelem, a rossz lakhatási körülmények, a szociális ellátórendszerek korlátozott elérhetősége, a személyes és hivatali konfliktusok, a többségi társadalom előítéletei mellett az energiaszegénység is egyre jobban érzékelhető. Az emelkedő tűzifa árak, a falopásért kiszabott súlyosbódó büntetések, és a lakóépületek romló állaga miatt egyre nehezebb melegen tartani a szobákat.

KÖZÖSSÉGI BIOBRIKETT GYÁRTÁS

A biobrikett száraz mezőgazdasági és faipari hulladékokból, azaz növényi rostokból, előállított környezetbarát tüzelőanyag. A nagyipari gyártással ellentétben, egy kézi-prés segítségével jóval alacsonyabb költségekkel (energiaigénnyel), közösségi vagy családi szinten előállítható. Fűtési tulajdonságai a fáéhoz hasonlóak, azzal a különbséggel, hogy nedvességtartalma jóval alacsonyabb a frissen vágott fáénál (és a “száraz” fáénál is), és ezzel arányosan a fűtőértéke is magasabb.

E technológiát egy amerikai szervezet, a Legacy Foundation, fejlesztette ki, és több mint 45 fejlődő ország közösségeiben segített megalapozni bevezetését. Ennek a rendszernek előnye, hogy kis befektetéssel, helyi (hulladék) anyagok hasznosításával, egyszerű, kézi hajtású gépekkel egy közösség saját magának előállíthatja a tüzelőjét. Ez helyben munkahelyeket teremthet, csökkenti a helyiek tüzelőköltségét és megkíméli az erdőket. A felhasználható anyagok palettája nagyon széles, és minden közösség a helyben megtalálható forrásoknak megfelelően alakítja ki saját „receptjét”.

2011 augusztusában, Feldmár Nóra kezdeményezésére került kipróbálásra a Legacy Foundation által kifejlesztett biobrikett technológia a toldi közösség bevonásával. A helyiek pozitív fogadtatására alapozva 2012 júliusában, az Ökopolisz és a British Council támogatásával, ezt üzemszerű gyártássá fejlesztettük

BIOBRIKETT PROGRAM TOLDON

Az előkészületeket, kísérletezéseket követően Toldon augusztusra már működött a biobrikett üzem. A helyi lakosok és önkormányzat aktívan részt vettek és segítettek a szükséges eszközök beszerzésében és a szárítóház felépítésében. Mivel az önkormányzat nem tudott helyszínt biztosítani a projekthez, az üzem az egyik helyi család kertjében került kialakításra. Először egy csapat helyi érdeklődő felnőtt és gyerek vett részt a folyamat kikísérletezésében, majd három közmunkás

BIOBRIKETT ÜZEM TOLDON

Projekt címe:

Biobrikettel az energiaszegénység ellen

Projekt időtartama:

2012.07.15 – 2012.12.31

Helyszín:

Told, Hajdú-Bihar megye

Megvalósító:

Igazgyöngy Alapítvány

Szakmai vezető:

Feldmár Nóra

Támogatók:

Ökopolisz 500 000 Ft

British Council: 288 000 Ft

Partnerek:

Közösségi Szociális Szövetkezet

Told önkormányzata

Hátrányos Helyzetűek Foglalkoztatásáért

Szociális Szövetkezet (Perkupa)

Legacy Foundation (USA)

Munkások:

6-12 fő/nap

24 a projekt során

1 állandó brigádvezető

Munkaidő:

hétfő-péntek 7.30-15.30

Alapanyag:

napraforgó hulladék (porított állapotban, ingyen
beszállítva a közeli nagy-gazdaságból)

újságpapír-hulladék

víz

Eszközök

régi kádak, régi betonkeverő, olajoshordó, fóliás
szárítóház, raklapok

2db brikettprés (1 fából, 1 fémből)

Előállított brikettek száma

500-1200 db/nap

30 ezer db (7 tonna) összesen

Juttatások:

napi 2x kávé

heti 1 ételcsomag/család

brikett télen

csatlakozott a munkához. Mivel jövő márciusig az önkormányzat már nem tud több személyt alkalmazni a közmunkaprogramban, az Igazgyöngy Alapítvány felajánlotta a lehetőséget, hogy önkéntes munkával a brikettüzemben, leigazolja a szociális segélyhez szükséges 30 munkanapot. Ennek köszönhetően folyamatosan 6-12 fős brigád dolgozott az üzemben, összesen 24 ember a gyártási-időszak alatt. A brigádvezető szerepét Seres Sándor, az egyik önkéntes, vállalta el figyelemre méltó motiváltsággal és szorgalommal. A munkások saját ötleteikkel folyamatosan fejlesztették a folyamatot, a brikettek szárításának módszerétől kezdve, a présgépek átalakításán keresztül a víz újrahasznosításáig.

A kész brikettek a munkában részt vett családok között kerültek kiosztásra (és esetenként, a résztvevők beleegyezésével néhány jobban rászoruló is részesül az osztásból). A brikettek fűtési tulajdonságaival egybehangzóan pozitívak a visszajelzések.

EREDMÉNYEK

2012 július és október között a Toldi közösség sikeresen előállított kb. 30 ezer (7 tonna) biobrikettet, melyek a téli hónapok alatt kerülnek kiosztásra. Ez csupán kisebbik részét fedezi a családok téli tüzelőigényének, de ez a pilot bebizonyította, hogy amennyiben a jövő év tavaszában megindul a gyártás, a tüzelő túlnyomó részét ki lehet váltani biobrikettel.

Toldon augusztusra már működött a biobrikett üzem. A helyi lakosok és önkormányzat aktívan részt vettek és segítettek a szükséges eszközök beszerzésében és a szárítóház felépítésében. Mivel az önkormányzat nem tudott helyszínt biztosítani a projekthez, az üzem az egyik helyi család kertjében került kialakításra. Először egy csapat helyi érdeklődő felnőtt és gyerek vett részt a folyamat kikísérletezésében, majd három közmunkás csatlakozott a munkához. Mivel jövő márciusig az önkormányzat már nem tud több személyt alkalmazni a közmunkaprogramban, az Igazgyöngy alapítvány felajánlotta a lehetőséget, hogy önkéntes munkával a brikettüzemben, leigazolja a szociális segélyhez szükséges 30 munkanapot. Ennek köszönhetően folyamatosan 6-12 fős brigád dolgozott az üzemben, összesen 24 ember a gyártási-időszak alatt. A brigádvezető szerepét az egyik önkéntes vállalta el figyelemre méltó motiváltsággal és szorgalommal. A munkások saját ötleteikkel folyamatosan fejlesztették a folyamatot, a brikettek szárításának módszerétől kezdve, a présgépek átalakításán keresztül a víz újrahasznosításáig.

Feltérképeztünk megoldási lehetőségeket a kályhák hatékonyságának és a szigetelés javítására. Egy építész ellátogatott a faluba, hogy előadást tartson a szalmabála építészetéről és néhány ház állapotát is felmérte. Kutatómunkát végeztünk hatékony kályhatípusokról. Felvettük a kapcsolatot egy kályhaépítő mesterrel. Kétféle kályhatípust azonosítottunk, melyek alkalmasak lennének a Toldon vagy hasonló településeken.

A Községi Szociális Szövetkezettel együttműködve megterveztünk és legyártattunk egy továbbfejlesztett prést. Ezt decemberben leszállítottuk Toldra, ahol a brigádvezető és néhány munkás megnézte a gépet, és elégedettségüket fejezték ki.

Számos megkeresést kaptunk más civil szervezettől és magánszemélyektől egyaránt. Beszélgetésekre, konferenciákra is hívtak minket a projekttel.

Igaz a projekt elsődleges célja a tüzelő előállítása volt, mégis a leglátványosabb eredmény a közösség-fejlesztés terén történt. A hasznos és kreatív munka érezhetően javította a résztvevők közérzetét, és folyamatos jó hangulatban igazi csapattá kovácsolódtak. A munkások túlnyomó részt romák, kisebb részt nem romák voltak. A projekt sikerét az is bizonyította, hogy többen visszajöttek a ledolgozott 30 nap után is. Mióta az üzem leállt, gyakran érdeklődnek a folytatásról és jelzik, hogy jövőre is szeretnének részt venni.